

International

Journal of Human Sciences

ISSN:2458-9489

Volume 14 Issue 4 Year: 2017

Self and other perception in university students

Üniversite öğrencilerinde ben ve öteki algısı¹

Devrim Erginsoy Osmanoğlu²
İbrahim Aksakal³
Adem Dağışan⁴

Abstract

All of the beliefs that we have about who we are, are called self-conception. In the first few months of life, the baby learns that it is a separate entity from the surrounding people and objects. Self-awareness, also defined as the ability to self-knowledge and self-understanding occurs when we begin to think that we have a separate existence from every object in the world. In line with standards set by community members on criterias like physical appearance, ability or morality, people compare themselves to others and people try to achieve these standards. The relationship between them is a dialectical relationship that mutually brings both sides into existence. We categorize everything and everyone that we perceive as different and assume that they are not like we are. However, these categories can give positive results as well as negative results. The stereotypes that affect our perceptions and interpretations about other people having language, religion, gender or physical differences restrain the use of fundamental rights and freedoms of many people living around the world on equal footing, and bring along any kind of discrimination, exclusion and restriction.

Özet

Benlik kavramı kişinin kendine dair inançların toplamına denir. Yaşamın ilk birkaç ayında bebek, etrafında var olan insan ve nesnelere ayrı bir varlık olduğunu öğrenir. Kendini bilme ve anlama yetisi olarak da tanımlanan **Benlik farkındalığı** dünyada varolan her objeden ayrı bir varoluşu taşıdığımızı düşünmeye başladığımızda oluşur. Fiziksel görünüm, yetenek ya da ahlak gibi birçok alanda toplumun oluşturduğu standartlar doğrultusunda insanlar kendilerini ötekilerle karşılaştırır ve bu standartları yakalamaya çalışır. Ben ve öteki arasındaki ilişki bir diğeri var kılan, diyalektik bir ilişkidir. Öteki olarak algıladığımız her şeyi ve herkesi kategorilere ayırırız. Fakat bu kategoriler olumlu sonuç verebileceği gibi olumsuz sonuçlar da verebilmektedir. Zaman zaman olumsuz olarak değerlendirilen farklılıklar, sahip olduğumuz algılarımızı ve yorumlarımızı etkilemekte, öteki olarak değerlendirilen kişilerin, her türlü ayırım, dışlama veya ön yargıyı beraberinde getirmektedir. Bu nedenle bireylerde (18-24 yaş arası) öteki ve algısının nasıl vücut bulduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bu çalışmada amaç, 18-24 yaş grubunun ben ve öteki algısını cinsiyet ve yaşadığı bölgeye göre incelemektir. Bireyin kişilik

¹ Bu çalışma yazarlar tarafından 20-23 Nisan 2017 tarihinde Antalya'da düzenlenen "26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi'nde" sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Assist. Prof. Dr., Kafkas University, Faculty of Education, Education Sciences Department, erginsoy@hotmail.com

³ Lec., Kafkas University, Faculty of Education, Education Sciences Department, ibrahimaksakal25@hotmail.com

⁴ Res. Assist., Kafkas University, Faculty of Education, —Education Sciences Department, ademdagasan25@hotmail.com

The main goal of this research, according to age group of 18 to 24 occurrence of the self and the other perception and process of change is examine. The changes in this period which have great importance in personality formation classified nation, race, political opinion, religion, gender, physical differences or in the form of other categories that will arise during the study. Research is designed according to qualitative pattern. The universe of the research is formed of 177 the students of the Kafkas University. The study asked question “define to other concept” after participants were asked to write autobiographies. In the analysis of data was used content analysis method.

When the data of the research is considered, it is seem that the most obvious factor, which creates self-perception, are the personal characteristics in both gender (women participants more than men participants are). The following characteristics are “education”, “hometown”, and “family”. From the obtained qualitative data, the most remarkable finding is when the women participants were talking about themselves in other words define themselves; they mentioned their personal characteristics more than participants. Men participants compare to women participants gave less information about themselves and prefer giving explanation about the team they support.

In the other dimension of the research, the participants what understood from the other concept and what characteristics perceived the other was tried to determine. The findings show that female participants give more importance to personal traits than male participants. Later, they defined groups with different races, nations and political views as the other. It is a surprising finding that religion/sectarian differences come in the last order while the other is defined. Findings include that the gender factor is in the last order, while the other is identified.

Keywords: Self; self development; othering; prejudice; self-perception.

[\(Extended English abstract is at the end of this document\)](#)

oluşumunda büyük öneme sahip olan bu dönemdeki “ben” ve “öteki” algısı millet, ırk, siyasi görüş, din, cinsiyet, bedensel farklılıklar ya da çalışma sırasında ortaya çıkacak diğer kategoriler şeklinde sınıflandırılmıştır. Araştırma nitel yöntemine göre desenlemiştir ve verilerin analizinde, içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evreni Kafkas Üniversitesinde eğitim gören 177 öğrencilerinden oluşturulmuştur. Çalışmada “öteki ya da diğeri kavramını tanımlayınız” şeklinde açık uçlu tek bir soru sorulmuş, ardından katılımcılardan otobiyografi yazmaları istenmiştir.

Araştırmanın verileri göz önünde bulundurulduğunda her iki cinsiyetin de (daha fazla kadın katılımcıların) **benlik algısını oluşturan** en belirgin faktörün “kişisel özellikler” olduğu ifade edilebilir. Bunu takip eden ve dikkate değer bir yaygınlıkta ifade edilen özelliklerin ise “**egitim**”, “**memleket**” ve “**ail**” olduğu gözlenmiştir. Elde edilen nitel verilerde kadın katılımcıların kendilerini anlatırken kişisel özelliklerinden, erkeklerden daha fazla bahsetmeleri en dikkat çekici bulgudur. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre kendileri hakkında daha az bilgi vermiş kişisel başarıları ve tuttıkları takım konusunda açıklamalar yapmayı tercih etmişlerdir.

Çalışmanın diğer boyutunda katılımcıların öteki kavramından ne anladığı, ötekini hangi özelliklerine göre algıladığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular kadın katılımcılar kişisel özelliklere, erkek katılımcılardan daha fazla önem verdiğini göstermiştir. Daha sonra farklı ırk, millet ve siyasal görüşe sahip olan grupları öteki olarak tanımlamışlardır. Öteki tanımlanırken din/mezhep farklılıklarının son sıralarda gelmesi şaşırtıcı bir bulgudur. Öteki tanımlanırken cinsiyet faktörünün son sıralarda olması da bulgular arasındadır.

Anahtar Kelimeler: Benlik; benlik gelişimi; ötekileştirme; önyargı; benlik algısı.

Giriş

Kim olduğumuza dair inançlarımızın oluşturduğu bütünlüğe **benlik** algısı denir. Kişinin bilinç olarak “ben” veya “benim olarak ifade ettiği tarafı benlik olarak nitelendirilebilir. “ben”, “benim” veya “kendim” olarak ayırt ettiği bu benlik yaşantıları bireyin kişinin öznel yaşantılarına dayanan yani fenomenolojik alandaki olaylardan oluşur (Yıldız, 2006). Yaşamın ilk birkaç ayında bebek, etrafında var olan insan ve nesnelere ayrı bir varlık olduğunu öğrenir. Kendini bilme ve anlama yetisi olarak da tanımlanan **Benlik farkındalığı** dünyada varolan her objeden ayrı bir varoluşu taşıdığımızı düşünmeye başladığımızda oluşur (Kuzgun,2002). Oluşan ben algısıyla, birey fiziksel görünümünü, bilgi düzeyini, yeteneklerini ya da ahlaki özelliklerini toplumun belirlediği standartlarla karşılaştırır ve bu standartlara ulaşmaya çalışır. Toplumda var olan diğer kişiler yani ötekilerin varlığı ve algılanması kişinin ben olduğunun farkına varmasını sağlar. Ben ve öteki algısı diyalektik bir ilişkidir ve karşılıklı olarak birbirlerinin varederler. Kendimiz gibi olmadığına karar verdiğimiz her varlığı öteki olarak algılarız. Ben ve ötekini oluşturma sürecinde kişi, bir karmaşa yaşar ve bu karmaşayla başa çıkabilmek için birey insanları, millet, ırk, dil, siyasi görüş, din, cinsiyet ya da fiziksel farklılıkları gibi bir çok kategoriye ayırır (Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, 2010).

Hamlin, Wynn, Bloom ve diğer bazı psikologlar, biz ve diğerleri (onlar) algısının doğuştan getirilmiş benliğimizin ayrılmaz bir parçası olarak görmektedir (Bloom, 2013). Bu doğuştancı görüşün tersine bazı araştırmacılar, içinde yaşadığımız toplumun bizde çeşitli algılar ve önyargılar oluşturduğunu, bu algı ve ön yargıların ise düşünce ve davranışlarımızı şekillendirdiğini, diğer kişiler hakkındaki algılarımızı ve yorumlarımızı etkilediğini savunmaktadırlar. Bu fikirlerden hangisi doğru kabul edilirse edilsin “ben”, “benim” veya “kendim” algısının oluşumu kaçınılmaz olarak hem kültürel ve hem de kişiseldir (Chodorow, 2005).

Benlik Algısı Oluşumu

Mahler’in ayrışma bireyleşme olarak adlandırdıkları gelişimsel modele göre yaşamın 1. ayı olan ilk otistik dönemde çocuk dış dünyanın farkında değildir. Ancak sembiyotik dönem olarak adlandırdığı ikinci ayından itibaren bebeğin bu farkındalığı oluşmaktadır. Bu dönemde de henüz annem ve ben yapısı oluşmamıştır. Ayrışma bebeğin 5. ayından sonra “ben”, “anne” ve “diğeri” özelliklerini algıladığı dönemle başlar. Mahler ve Kumar bu ayrışmanın çocuğun anneden bağımsız hareket etmeye başlamasıyla gerçekleştiğini iddia etmektedirler. 3. evre olan ayrışma evresinde çocuk annesinden ayrı olduğunu fark etmesiyle annenin isteklerinin kendisinininkinden farklı olabileceğini anlar. Annenin ve öteki çocukların zamanla kendinden bağımsız varlıklar olduğunu kavrar (Akt. Aslan & Güven, 2015).

“Ben” ve Ötekinin İnşası

Benliğin ilk adımının atıldığı bu dönemden sonra çocukta tedricen ben ve ben olmayan algısı yerleşmeye başlar ve etrafındaki kişi ve nesnelere kategorilendirmeye devam eder. Kendisine benzeyenleri sürekli kendine katmaya ve benzemeyenleri ise dışarda tutmaya, doğru-yanlış, iyi-kötü, güzel-çirkin ve buna bezer kategorilendirmeler yaparak ben ve ötekinin kapsamını devamlı genişletmeye ve güncellemeye devam eder. Çocuk “ben” i inşa ederken tarafsız davranır ve kendisine ait olana olumlu yüklemeler yaparken “öteki” kategorisine de olumsuz yüklemeler yapar. Ben ve biz daima doğru ve iyi olanken, benim dışında kalan ötekileşir. Öteki olan yer yer nötr olabileceği gibi genellikle olumsuz yüklemeler yapılan bir günah keçisi haline gelir.

Oluşan bu ben, öteki ya da diğerleri algısı nedeniyle, başka kategorilerden bir insan olarak gelmek sadece bir olasılıktan başka bir şey olmamasına rağmen, bu gruplara ait insanlar kendi aidiyetlerinin özsel bir niteliğinin olduğunu düşünerek başka gruplara karşı nefret duyguları besleyebilmektedir (Aslıtürk, 2013). Bauman, sosyolojide biz ve onlar ayrımını sosyolojide iç grup ve dış grup ayrımı olarak ele alındığını ifade etmektedir (Bauman, 2017).

Schnapper’e (2005) göre “*Kategorileştirme ve genelleştirme, değeriştirme ve değersizleştirme insan zihninin doğal süreçleridir.*” (akt. Özben, 2011). Birey bu kategorilendirme sürecinde kendisine ait olanı meşru kılma çabası içindedir ve bu çaba onu ötekini yaratmaya ve çeşitli yüklemeler yapmaya sevk eder. Ötekinin inşası ise ötekilerin mağduriyetinin görmezden gelinmesine sebep olur (Özben,

2011). Birçok şeyi kendilerine benzeyen kişilerle paylaşma eğilimi ile kendisinden çeşitli farklılıkları olan diğer kişilere ait olan şeylerin meşruluğunu engellemekte ve çeşitli dışlama ve ayrıfımların olmasına sebepm olmaktadır. (2010, BÖİB). Birey biz ve diğerleri ayırımına sahip olduktan sonra kendi grubundan olan kişilere, diğer gruptaki kişilere göre daha pozitif duygu ve davranış gösterir (Kağıtçıbaşı, 2016).

Kağıtçıbaşı, Bugün genel olarak dünyanın batısında bireysel benlik anlayışının egemen olduğunu ifade etmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Bireysel özgürlüklerden benlik algısının gelişimine kadar etkili olan bu yeni gelenek, özellikle Batı'da hızla yayılmaya başlamış ve bu gün Avrupa ve Amerika'nın birçok bölümünde hâkim anlayış haline gelmiştir. Dünyanın doğusundaki toplum ve kültürde ise bunun tam tesisi bir durum geçerlidir. Bireyler genellikle bireysel benliklerden ziyade toplulukçu benlik anlayışına sahiptir. (Markus ve Kitayama, 1991; Triandis 1989,1995; akt. Ercan, 2013). Yani bazı toplumlarda kişisel benlik anlayışı yaygındır ve birey kendinden bahsederken kişisel özelliklerini ön plana çıkartmayı tercih eder. Kolektif benlik anlayışında ise bulunduğu grubun özelliklerinden bahsetmeyi tercih eder (Kağıtçıbaşı, 2010).

Kağıtçıbaşı, Batı alanyazında bağımsız benliklerin sağlıklı benlik olarak kabul edildiğini, kolektif yani bağımlı benliğe olumsuz anlamlar yüklediğini ifade eder ve bu durumun kültürden kültüre değiştiğini söyler (akt. Ercan, 2013). Yani bazı kolektif unsurlar bireysel unsurlardan daha önemlidir. Öyleyse burada bireyin kendini kendinden başka olanlarda bulduğu söylenebilir. Bu görüşü destekleyen açıklamaları Hegel, Sartre, Lacan (İzmir, 2013), Bauman (Bauman, 2017), Mead (Hogg&Vaughan2014), ve Durkheim (Ritzer, 2014) gibi isimlerde de görmek mümkündür. Yaradılış itibarıyla fazlasıyla benzerlikleri olan ve biyolojik olarak çeşitli donanımlarla dünyaya gelen insanın sosyal yaşantıları sonucu farklılaşmakta ve çeşitli sınıflara ayrılmaktadır. Kız ya da erkek biyolojik cinsiyetiyle doğan birey yaşamına cinsiyet rollerini birbirlerinden önemli derecede farklılaştırarak devam eder. Farklı ortamları, iklimleri, coğrafi koşulları, zaman dilimlerini, ekonomik yaşam biçimlerini, inançları, ideolojileri, eğitim seviyelerini ve meslekleri v.b paylaşanlar farklılıklarından dolayı çeşitli ikilikler, ben ve diğerleri algısını oluşturur ve bunun sonucunda birbirlerine karşı ön yargılar inşa ederler. Ötekileştirme ve toplumsal çatışmalar bunlarla beraber ortaya çıkar. Örneğin, etnik farklılıklar, inanç farklılıkları, ideolojik ayrılıklar, siyasal gruplar gibi oluşumlar bunlardan birkaçıdır.

Beni meşrulaştırmak için ötekine ihtiyaç duymak ve öteki algısının oluşumuyla ortaya çıkan önyargılar geliştirmek toplumsal yaşantının doğal bir sonucudur ve bu davranış biçimi neredeyse bütün kültürlerde görülmektedir. En yaygın olarak gördüğümüz gruplaşma ve ötekileştirme modelleri etnik, cinsiyet, inanç, millet gibi örneklerdir. Fakat özellikle geleneksel toplumlarda – ki buna ülkemiz de dâhildir- bu grupların anlamsız şekilde daha da çeşitlendiği görülmektedir. Taraftar gruplarından, sendikalara, siyasi partilerden meslek örgütlerine hayatımızın her tarafı biz ve ötekilerle dolup taşmış durumdadır. Bu durum belki bireye yaşamın çeşitli alanlarında kısa vadede avantajlar sağlayabilir. Fakat toplumun çok fazla kategorilere ayrılması ve bunu sürekli destekleyen bir eğitim ve yaşama biçiminin olması, sosyal ilgisi gelişmemiş, diğerlerine üstünlük kurmayı amaçlayan, elde ettiği gücü başkaları üzerinde tahakküm ve zorbalık aracı olarak kullanan ve işbirliğinden uzak kişiliklerin yaygınlaşmasına sebep olmaktadır. Bunların sonucu olarak ulusal bilinci gelişmemiş, toplumun bütünlüğüne zarar veren ve zayıflatan bir yapı ortaya çıkarmaktadır. Sadece aynı ülke içinde yaşan kişiler için değil tüm dünya da bu gittikçe artan ayrılıkları, çatışmaları, düşmanlıkları yaratmakta dünya vatandaşı olabilme anlayışını yok etmektedir.

Amaç

Bu araştırmanın temel amacı,

1. Cinsiyet ve yaşadığı bölge değişen katılımcıların yaptığı öteki ya da diğerini tanımlama biçimlerini dil, din, cinsiyet, bedensel farklılıklar şeklinde sınıflandırmaktır.
2. Katılımcıların kendilerini tanımlarken dil, din, cinsiyet, bedensel farklılıklar gibi.. özelliklerinden hangisini ön plana çıkardıklarını görmektir.

Yöntem

Araştırma nitel yöntemle göre desenlemiştir. Araştırmanın çalışma evrenini Kafkas Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde eğitim alan 18 ile 24 yaş arası 177 öğrenci oluşturmaktadır. “Çalışmada öteki ya da diğeri kavramını tanımlayınız.” şeklinde açık uçlu tek bir soru sorulmuş ve her bir katılımcının otobiyografileri alınmıştır. Öğrencileri yönlendirmemek ve araştırma sonucunun olumsuz etkilenmemesi için serbest otobiyografi tekniği tercih edilmiştir. Bu çalışmada otobiyografi tekniğinin kullanım amacı, farklı bölgelerden gelen ve farklı cinsiyette olan öğrencilerin kendilerini tanımlarken dil, din, cinsiyet, bedensel farklılıklar gibi özelliklerinden hangisini ön plana çıkardıklarını görmektir. Çalışmanın diğeri veri toplama aracı olan öteki ya da diğeri kavramını tanımlayınız” açık uçlu soruyla da katılımcıların öteki ya da diğeri tanımlama biçimleri belirlenmeye çalışılmıştır. Her iki araçla elde edilen verilerin analizi içerik analizi yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir. Öğrencilerin cevapları tek tek detaylı olarak incelenerek ortak temalar belirlenmiş ve temalar karşılaştırılarak yorumlama yapılmıştır. Bu süreçte elde edilen veriler; **ötekileştirme sürecinde**, kişisel özellikler, ırk-mezhep, siyasal görüş, aile, din, cinsiyet ve meslek, **benlik algısında ise** kişisel özellikler, eğitim, memleket, aile, spor, ekonomik durum, sağlık, kişisel başarı, sosyal faaliyet, fiziksel özellikler şeklinde ortak temalar olarak belirlenmiştir. Elde edilen verilerden hareketle tablolar hazırlanmış ve temaların frekansları doğrultusunda değerlendirilmiştir. Elde edilen bulguların güvenilirliğinin denetlenmesi açısından iki alan uzmanına inceme yaptırılmış ve fikirleri doğrultusunda düzenleme yapılarak çalışmaya son hali verilmiştir.

Bulgular

Araştırmaya katılan öğrencilerin bölgelere göre ve cinsiyete göre dağılımları Tablo 1 de verilmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 2 ve Tablo 3 de özetlenmiştir.

Tablo 1. Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyete ve yaşadıkları bölgeye göre dağılımı.

	Güneydoğu	Marmara	Karadeniz	İç Anadolu	Ege	D. Anadolu	Akdeniz	Yurtdışı	Toplam
Kadın	12	10	11	11	10	20	11	5	90
Erkek	12	9	9	9	8	12	16	12	87
Toplam	24	19	20	20	18	32	27	17	177

Tablo2. Araştırmaya katılan öğrencilere yöneltilen “öteki ya da diğeri kavramını tanımlayınız” sorusundan elde edilen cevapların cinsiyete ve yaşadığı bölgeye göre kategorileri

		Ege	Marmara	Akdeniz	K.Deniz	İç Anadolu	D.Anadolu	G.D.Anadolu	Y.DİŞİ	TOPLAM	Genel toplam
Kişisel Özellikler	Kadın	10	10	17	11	10	19	20	9	106	165
	Erkek	10	4	10	7	4	7	10	7	59	
İrk ve Millet	Kadın	3	3	4	2	4	18	17	1	52	103
	Erkek	3	1	6	3	4	11	20	3	51	
Siyasal Görüş	Kadın	1	2	5	0	2	12	14	0	36	78
	Erkek	1	2	5	2	2	14	16	0	42	

Aile	Kadın	5	5	5	0	5	2	2	0	24	31
	Erkek	2	2	2	0	1	0	0	0	7	
Din	Kadın	1	2	1	0	1	3	3	0	11	31
	Erkek	0	2	2	2	3	6	3	2	20	
Cinsiyet	Kadın	0	2	2	0	2	3	2	0	11	24
	Erkek	0	1	2	1	1	3	1	0	13	
Meslek	Kadın	0	0	0	0	1	0	0	0	1	1
	Erkek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Çalışmanın ilk aşamasında katılımcıların memleket ve cinsiyet değişkenlerini dikkate alınarak diğeri ya da öteki kavramından ne anladığı , hangi özelliklerine göre algıladığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen bulgular her iki cinsiyetin de ötekini tanımlarken kişisel özellikleri ilk olarak dikkate aldıklarını göstermektedir. Bunun yanında kadın katılımcılar kişisel özelliklere, erkek katılımcılardan daha fazla önem vermektedirler. Katılımcılar sırasıyla farklı ırk ve milletlere sahip kişileri sonra farklı siyasi görüşe sahip olan grupları öteki olarak tanımlamışlardır. Irk ve millet farklılığına her iki cinsiyette de aynı değerleri vermiştir. Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'nde katılan hem kadın hem de erkek katılımcıların ötekini tanımlarken ırk ve millet farklılığını ve siyasi görüş ayrılıklarını diğer bölgelerden katılan katılımcılardan çok daha fazla belirtmeleri dikkat çekicidir. Öteki tanımlanırken din/mezhep farklılıklarının son sıralarda gelmesi şaşırtıcı bir bulgudur. Öteki kategorilerinde cinsiyet faktörünün son sıralarda olması da bulgular arasındadır.

Katılımcı 24 Kadın: *Bana fayda sağlamayan herşey ötekidir. Din,dil, ırk, ve cinsiyet faretmeksizin fayda sağlamıyorsa benden değildir. Kısacası benliğime ters, olumsuz şeyler benim için ötekidir.*

Katılımcı 26 Erkek: *Benim için ötekileştirdiklerim spordan anlamayanlardır. Spro yapmayı çok seven biri olarak spro yapmayan biri benim pek önemli değildir. Tabi bu durum akrabalarım, ailem, ve karşı cinsim için geçerli değildir.*

Katılımcı 44 Erkek: *Benim hayatımda ötekiler kavramı bir bireyin ya da bir topluluğun ırkı, cinsiyeti, ve dış görünüşü olmadı. Benim için öteki insanların düşüncelerinden kaynaklanır. Yani bir ötekileştirme yapacaksam benim düşüncelerimle uyuşan ve uyuşmayan şeklinde yaparım.Çünkü insanların durumu, hali, rengi, cinsiyeti ne olursa olsun önemi yoktur.*

Katılımcı 57 Kadın: *Benim için ötekiler zengin olanlardır. Hiçbir zşaman zenginleri bizden birileri olarak görmedim. Çünkü toplumda zenginlerin farklı ve ayrıcalıklı tarafı olduğu b ir4 gerçek. Ve vbençe bu çok yanlış. Bizler de onların gördüğü saygıyı hakediyoruz.*

Katılımcı 120 Kadın: *Benim için öteki benim kişilik ve düşünce yapıma ters olan kişilerdir. Fakat ailem düşünce yapıma ters olsa da onları ötekileştirmem. Onun için kısacası ailem dışındaki bana ters olan herkes benim için ötekilerdir.*

Katılımcı 124 Kadın: *Ötekileştirdiğin insanlar benim kişiliğime, huylarıma, gelenek ve göreneklerime ters düşen, karşı çıkan, aşağılayıcı cümleler sarf eden kişilerdir.*

Katılımcı 152 Erkek. *Benim için ötekiler bana yakın olmayan beni ilgilendirmeyen herkeştir. Örneğin Kafkas Üniversite eğitim Fakültesi Dekanı benim için ötekidir. Sınıfımdaki çoğu kız ve rekek ötekidir. Çünkü hayatımda bir yere sahip değildir.*

Tablo 3. Araştırmaya katılan öğrencilere ben algısını belirlemek için yazdırılan otobiyografiden elde edilen verilerin cinsiyete ve yaşadıkları bölgeye göre kategorileri

		Güneydoğu	Marmara	Karadeniz	İçanadolu	Ege	D. Anadolu	Akdeniz	Yurtdışı	Toplam	Genel Toplam
Kişilik Özellikleri	Kadın	29	10	6	8	9	32	21	8	123	166
	Erkek	7	0	4	7	0	9	13	3	43	
Eğitim	Kadın	15	8	5	5	4	34	8	2	81	160
	Erkek	13	2	6	8	5	19	15	12	79	
Memleket	Kadın	16	6	5	6	5	27	8	4	77	160
	Erkek	14	3	8	8	6	17	16	11	83	
Aile	Kadın	9	1	5	6	6	21	8	6	62	101
	Erkek	8	1	2	4	2	12	9	1	39	
Spor	Kadın	0	0	1	0	0	0	0	0	1	18
	Erkek	5	2	1	1	1	2	2	3	17	
Ekonomik Durum	Kadın	0	0	0	1	0	0	0	1	2	6
	Erkek	1	0	0	0	1	2	0	0	4	
Sağlık	Kadın	0	0	0	0	0	0	0	0	0	6
	Erkek	1	0	1	1	0	1	2	0	6	
Kişisel Başarıları	Kadın	0	0	0	0	0	0	0	0	0	5
	Erkek	1	1	0	1	0	0	2	0	5	
Sosyal Faaliyet	Kadın	0	0	0	0	1	3	2	0	6	6
	Erkek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Fiziksel Özellikler	Kadın	0	0	1	0	0	0	1	0	2	2
	Erkek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Kişinin kendini anlattığı ve beni tanımladığı otobiyografilerden elde edilen nitel verilere göre erkek katılımcıların “ben”i tanımlarken en fazla memleketlerini (f:83) , aldıkları eğitimleri (f:79) ve ailelerine ait bilgileri (f:39) ifade ettikleri gözlenirken, en az fiziksel özellikleri (f:0), sosyal faaliyetleri (f:0) ve ekonomik durumları (f:4), gibi özelliklerini anlatmışlardır.

Katılımcı 38 Erkek: “Ben Erzurum’un Şenkaya ilçesinde doğdum. İlkokul ve ortaokulu Yanıkkaval Köyü’nde okudum. Liseyi Artvin Anadolu Lisesi’nde okudum. Üç yıl kadar Rize’de yaşadım. Daha sonra Bursa’ya gittik. Şu an Kafkas Üniversitesi Pdr 1. Sınıfta okuyorum”

Kadın katılımcıların ise kendilerini tanıtırken en fazla kişisel özelliklerinden (f: 123), eğitim yaşamlarından (f:81) ve memleketlerinden (f:81), en az sağlık durumlarından (f:0), kişisel başarılarından (f:0) ve fiziksel özelliklerinden (f:2) bahsettikleri görülmektedir.

Katılımcı 25 Kadın: “Muğla da yaşıyorum. Yaşadığım şebri çok seviyorum. Kendimi oraya ait hissediyorum. Kars’a gelince bunu daha iyi anladım. Evin tek çocuğuyum ailem zorlanmıştır belki fakat Kars’ta çok zorlanmadım. Aileme çok düşküniyim. Özellikle babama tabi bununda bir sebebi var... Yüzmeyi çok seviyorum hatta benimle bütünleşen bir şey Kars’ta bu beni zorluyor. Kalabalık alanları kalabalık arkadaş gruplarını sevmiyorum. Bu da tek çocuk olmamdan kaynaklanıyor sanırım. Kendi kendime çok iyi vakit geçirebiliyorum. Kendimi seviyorum, değer veriyorum. Ailemin hep ilgili olmasından kaynaklanıyor olabilir. Gülmeyi çok seviyorum ama bazen gülerken dışardan itici durabildiğimi düşünüyorum. Çünkü yaşadığım çevreden farklı bir çevreye geldim berkesle çok ortak düşüncelere sahip değilim. Ama sınıfımı da seviyorum. Haritada yerini bile bilmediğim yerlerden arkadaşlarım var bu da düşüncelerimi

genişletti. Ayrıca gülerken özgüvenli görünüyor olabilirim ama bir o kadar çekingenim. Bu bölüme isteyerek geldim yine hak tanınsa yine aynı bölüme gelirim.”

Elde edilen nitel verilerde kadın katılımcıların kendilerini anlatırken yani beni tanımlarken kişisel özelliklerinden (f:123) erkeklerden (f:43) yaklaşık 3 katı daha fazla bahsetmeleri en dikkat çekici bulgudur. Bunun yanında kadın katılımcılar (62) erkeklere (39) göre ailesi hakkında çok daha fazla bilgi verme eğiliminde olmuşlardır.

Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre kendileri hakkında daha az bilgi f(43) vermiş kişisel başarıları (f:5) ve tutukları takım (f:17) konusunda açıklamalar yapmayı tercih etmişlerdir.

Sonuç

Araştırmanın verileri göz önünde bulundurulduğunda her iki cinsiyetin de (daha fazla kadın katılımcıların) **benlik algısını oluşturan** en belirgin faktörün “kişisel özellikler” olduğu ifade edilebilir. Bunu takip eden ve dikkate değer bir yaygınlıkta ifade edilen özelliklerin ise “**eğitim**”, “**memleket**” ve “**aile**” olduğu gözlenmiştir. Elde edilen nitel verilerde kadın katılımcıların kendilerini anlatırken yani beni tanımlarken kişisel özelliklerinden, erkeklerden daha fazla bahsetmeleri en dikkat çekici bulgudur. Erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre kendileri hakkında daha az bilgi vermiş kişisel başarıları ve tuttukları takım konusunda açıklamalar yapmayı tercih etmişlerdir. Katılımcıların kendilerinden bahsederken kişisel özelliklerini daha sıklıkla kullanmaları kişisel benlik algısının ön planda olduğunun göstergesidir. Myers (1994), Schneider ve diğerleri (1999), Özdemir (2009) ve Burger (2006) gibi araştırmacıların yaptıkları çalışmalarda da kadınların kendi kişisel özelliklerini, duygu, deneyim ve ilişkiler hakkında konuştuklarını, kendilerini açığa vurma konusunda erkeklerden daha istekli olduklarını göstermektedir. Aynı araştırmalarda erkeklerin daha çok nesnelere, küçük elektronik eşyalar, spor ve arabalar hakkında konuşmayı tercih ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmamızın bir başka sonucu kadın katılımcıların, erkeklere göre ailesi hakkında çok daha fazla bilgi verme eğiliminde olduğudur. Çalışmamızın sonucunu destekleyen bir çok paralel araştırma vardır. Örneğin; Friedman & Friedman (1987) araştırmalarında kadınların kendilerini anlatırken aileleri ve duyguları konusunda daha fazla bilgi verdiklerini tespit etmiştir. (Vinnicombe ve Colwill, 1995). Clangy ve Dollinger (1983) ‘de kadın ve erkeklerden kendilerini nasıl görüyorlarsa o şekilde tanımlayan 12 fotoğraf çekmelerini veya çektirmelerini istenmiştir. Amaç fotoğrafları kadınların ve erkeklerin kendilerine ait bilişsel temsillerini yani ben algılarını gösteren bir kaynak olarak kullanmaktır. Çalışmada kadınların kendilerini ifade eden fotoğraflara aile ya da yakın arkadaşlarını dahil ettikleri erkeklerin ise genelde kendilerini yalnız fotoğrafladıkları belirlenmiştir. Kadın katılımcıların kendisinden bahsederken ailesiyle beraber kendini anlatmaya çalışması toplulukçu benlik özelliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bu durumun sebebi olarak da bağımlılık ve ilişkisellik durumunun bir göstergesidir. Özellikle geleneksel toplumlarda kadın ve erkek cinsiyetinin benlik algısının oluşmasında bağımlılık durumunun farklı olduğu bilinmektedir. Bu durum, sosyal yaşamda kadının özgürlük alanlarının erkeğe göre daha az olması, kendini güvende hissetme sorunu gibi durumlarla açıklanabilir.

Elde edilen önemli bir bulgu da katılımcıların kendini tanımlarken memleketlerini sıklıkla ifade etme gereği duymalarıdır. Bu alışkanlık, bireyin kendini, ait olduğu kültür ve sosyal grupla birlikte tanımladığının ve o kültürün bir parçası olarak kabul ettiğinin göstergesidir. Katılımcıların tamamına yakınının bu cevabı vermesi toplulukçu benlik anlayışının da bir göstergesidir.

Araştırmanın bir diğer boyutu olan “ötekileştirme” ile ilgili elde edilen önemli bulgularda ön plana çıkan değişkenler; kişisel özellikler, ırk-millet ve siyasi görüş şeklindedir. Bu boyutta kişisel özelliklerin yine ilk sırada olması birinci kısımda elde edilen bulguları doğrular niteliktedir. Bir taraftan benlik algısını oluşturan birey, aynı zamanda kendisi için kendi olmayanları, yani ötekileri inşa eder. Dolayısıyla kendinden bahsederken kişisel özelliklerinden bahseden katılımcılar, ötekilerden bahsederken de yine kişisel özellikleri ölçü almıştır. Özben’in (2013) de belirttiği gibi birey kendinde olanları meşrulaştırmak için ötekini yaratma ve ona çeşitli yüklemeler yapma eğilimindedir.

Ötekileştirme ile ilgili yöneltilen sorudan alınan diğer iki önemli cevap ise, ırk-millet ve siyasi görüş şeklinde olmuştur. Katılımcıların bölgesel dağılımı ile bu cevaplar arasında anlamlı bir ilişki gözlenmiştir. Doğu Anadolu Bölgesi ve Güney Doğu Anadolu Bölgesi'nden olan katılımcılar siyasi görüş, ırk ve millet değişkenlerini bir ötekileştirme unsuru olarak kullanmıştır. Bu durumun bölgede ve ülkedeki sosyal ve siyasal konjontürle ilgili olduğu, gençlerin benliklerinde ve öteki algılarında toplumsal olayların etkisinin gözlemlendiği söylenebilir. Yanmış ve Kahraman (2013) Diyarbakır' da yaptığı çalışmada da etnisiteye dayalı ilginin cinsiyete göre değişimini ve erkeklerin daha fazla ilgi gösterdiğini tespit etmişlerdir, fakat eğitim düzeyinin artması ile etniksiteye ilgi arasında önemli bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Bu durumun sebebinin, kadınlarda eğitim düzeyi arttıkça sosyal medya kullanımının artmasına, örgütün yayınladığı kitaplara ulaşmanın daha kolay olmasına bağlamışlardır. Ayrıca, yakın çevresindeki kişilerin terör örgütüne katılımı da önemli etkenlerden biri olarak görülmüştür.

Ülkemizde dini programların oldukça yoğun olduğu, ülkenin genelinde cami sayısının fazlalığı, geçmiş dönemlerde çeşitli inanç ikiliklerinin yaşandığı ve dini öğretilerin yaşamın hemen her alanında varolduğu dikkate alındığında, ötekini tanımlanırken din/mezhep farklılıklarının son sıralarda gelmesi şaşırtıcı bir bulgudur. Yanmış ve Kahraman (2013) de yaptığı çalışmada eğitim seviyesinin artmasına bağlı olarak dindarlık ve inanç oranlarında bir düşüş olduğu tespit edilmiştir. (Yanmış&Kahraman, 2013).

Öteki kategorilerinde cinsiyet faktörünün son sıralarda olması da bulgular arasındadır. Kültür bireylerin cinsiyetlerine dayalı davranış kalıpları tutumlar edinmelerinde önemli bir etkidir. Ancak kültürün cinsiyet modellerine dönük etkisi zamanla ve koşullara göre değişmektedir. Çalışma koşullarının değişmesi ile beraber kadınların iş hayatına atılması ve eğitim alma oranlarındaki artış gibi nedenler, kadın ve erkeğe ait roller önemli derece etkilemiştir. Buna paralel olarak sosyal yaşamda kadine rkek ayrımları ve farklılıkları azalmaya başlamıştır

Tüm bu bulguların ışığında söylenebilir ki, sosyal bilinç ve toplumsal yapı şehirlerin yapısıyla ve devletlerin siyasi dinamikleriyle yakından ilgilidir. Bu algılar sosyal yaşamın bir sonucu olması nedeniyle kuvvetli veya zayıf farketmeksizin yapaydır ve ulusal kimlik oluşmasına engeldir. Günümüz ulus devletlerinde toplumlar, genelde farklı etnik gruplardan oluşmaktadır. Toplumsal yapıdaki bu heterojenlik bir kültürel zenginlik oluşturmakla beraber bu kategorilerin sosyal ve siyasal alanda belirleyici unsur olması ve ilişkilerin bunun üzerinden sürdürülmesi ayrıştırıcı ve yıkıcı etki yapmaktadır. Bu durum toplumsal çatışmayı, kültürel gerilimi beraberinde getirebilir. Ayrıca birey, davranışsal ve duyuşsal olarak gruba benzer özellikler gösterir ve kişiliksizleşir. Yani, grup üyeliği, gruplar arası çatışma, ayrımcılık gibi durumlar oryaya çıkar ve insan "birey" olarak davranmayı bırakıp, "bir grup üyesi" olarak davranmaya başlar (Gölbaşı, 2010). Bu durumun önüne geçilmesi ve demokratik toplumların oluşabilmesi için eğitim sisteminin ve eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi gereklidir. Özellikle eğitimin her kademesinde eleştirel düşünme becerileri ve sorunun değil çözümün bir parçası olma bilinci gelişmiş, farklılıklara tahammül edebilen nesiller yetiştirmesi için demokrasiyi vurgulayan eğitim anlayışı bir zorunluluktur.

Kaynaklar

- Aslan, Sevdâ. & Güven, Mehmet.(2015). Benlik Gelişimi Sürecinde Ayrışma ve Bireyselleşme. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Aslitürk, Ersin., (2013). Hepimiz Çaresiz Miyiz? Kaygı, İnkâr ve Narsistik Temizlik Ekseninde Milliyetçilik ve Dincilik. [İnternet-02.22.2013] www.elestirelpsikoloji.org/arsiv/01/asliturk.html
- Bauman, Zygmunt,(2017). Sosyolojik Düşünmek, Çev. Abdullah Yılmaz, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bloom, Paul. (2013). *Just Babies: The Origins Of Good And Evil*. <https://www.Amazon.Com/Just-Babies-Origins-Good-Evil/Dp/0307886840>
- Burger, Jerry. M. (2006). Kişilik. İstanbul: Kaknüs yayınları
- Chodorow, Nancy J. (2005). Duyguların Gücü: Psikanalizde, Cinsiyette Ve Kültürde Kişisel Anlam: İstanbul: Metis Yayınları

- Ercan, Hülya, Genç Yetişkinlerde Benlik Kurugusu Üzerine Bir Çalışma, Zeitschrift für die Welt der Türken Journal of World of Turks, Sayı:5 , 2013, s. 157-178.
- Friedman, W., Robinson, A. B., & Friedman, B. L. (1987). Sex Differences In Moral Judgments? A Test Of Gilligan's Theory. *Psychology Of Women Quarterly*, 11, 37-46.
- Gölbaşı, H., Mazlum, A. (2010). Çatışma Odağında Alevi-Sünni İlişkileri Ve "Öteki" Algısı. *Uluslar Arası İnsan Bilimleri Dergisi*
- Hogg, A. Micheal-Vaughan, Garaham M. (2014), Sosyal Psikoloji, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- İzmir, Mutluhan, (2013). Öznenin Diyalektiği, İmge Yayınevi, Ankara.
- Kağıtçıbaşı, Çiğdem.,(2010). Günümüzde İnsan ve İnsanlar Sosyal Psikolojiye Giriş, İstanbul: Evrim Yayınları.
- Kuzgun, Yıldız.(2002). *İlköğretimde Rehberlik*.Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Myers, G. (1994). Targeting The New Professional Woman: How To Market And Sell To Today's 57 Million Working. Chicago: Probus. 79 -94.
- Özben, Mevlüt,(2011). Kirlilik Kavramı ve Aleviliğin Asimilasyonu, İdea Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Özdemir, E. (2009). Cinsiyet Bazlı Farklılıklar Ve Erkek Tüketicilere Yönelik Pazarlama Stratejileri. *Electronic Journal Of Social Sciences*. Uludağ Üniversitesi.
- Ritzer, Goerge, (2014). Sosyoloji Kuramları, Deki Yanevi, Ankara.
- Schneider, K.C., Rodgers, W.C., Bristow, D.N. (1999). "Bargaining Over The Price Of A Product: Delightful Anticipation Or Abject Dread?". *Journal Of Product And Brand Management*, 8 (3), 232-243.
- Schnopper, Dominique (2005). Sosyoloji Düşüncesinin Özünde "Öteki" ile İlişkisi, Ayşegül Sönmez (Çev.) İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı (2010). *Özürlülüğe Dair Ayrımcılığın Ölçülmesi Araştırması*. Ankara: Özida.
- Vinnicombe, S. & Colwill, N.L. (1995). *The Sence Of Women İn Management*. London: Prentice Hall.
- Yanmış, Mehmet.& Kahraman, Bayram.(2013).Gençlerin Dini ve Etnik Kimlik Algısı: Diyarbakır Örneği. *Akademik İncelemeler Dergisi*. (8) 2.
- Yıldız, Murat (2006). Benlik-Kavramı ve Benliğin Gelişiminde Dinin Rolü. Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 23, 87-127.
- Yıldırım A, & Şimşek H,(2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara.

[Extended English Abstract](#)

Introduction

All of beliefs about who we are called as self-concept. The side or part a person expresses as "me" or "my", is aware of namely perceives may be described as self.

When we begin to consider ourselves an object of the attention of ourselves and other people rather than an actor moving around, then *self-awareness* develops. The first image of the child regarding herself or himself is generally about her or his own body. During the first months of infancy, the child learns that she or he is a different being from other people and things around. As the child matures, this condition becomes clearer and more accurate (Kuzgun,2002,99).

An individual will not realize the self without perceiving the other. The perceptions of self and other mutually occupy the horizon of each other. The relationship between them is a dialectical relationship that mutually makes both parts exist. We categorize everything and everyone that we perceive differently and conclude that they are different from us. During this categorization, not only the "self" is formed, but also the concept of "other" is built across it. Individuals split people into categories such as language, religion, gender or physical differences in order to cope with chaos. This relationship makes them social (2010, BÖİB).

The distinction of us and them is presented as in-group and out-group distinction in sociology. This pair of opposite attitudes cannot be separated from each other; the sense of "out-group" cannot exist without the sense of "in-group" or vice versa. Two members of this conceptual-behavioral opposition complete and condition each other; they gain all their meanings from their opposites (Bauman, 2017).

Individuals form various categories with personal and collective experiences. Categories created by us give us the ability of perceiving and behaving (Özben, 2011). According to Schnapper (2005), Categorization and generalization, valediction and trivialization are natural processes of human mind (Özben, 2011). Individual is in a struggle for legitimating what belongs to her or him in this categorization process and this struggle leads her or him to create the other and load various things. The construction of the other, however, causes ignoring the victimization of others (Özben, 2011).

Purpose

Main purpose of this study is to examine the formation of the perception of self and other according to gender, region, and age. Distinctions and ways of marginalization that are made according to gender, region and age are classified as language, religion, gender and physical differences.

Method and Material

The study was designed according to the qualitative method. The population of the study consisted of 177 students receiving education at Kafkas University Faculty of Education. In the study, an open-ended question, "Can you describe the concept of other?" was asked and autobiographies of each participant were received.

Content analysis was conducted in analyzing the qualitative data acquired from the question. In data analysis, written explanations given to the aforementioned open-ended question were analyzed via content analysis method. Positive and negative answers of each student were examined, main themes were determined within the scope of the study question and common themes were formed by constantly making comparisons with other students (Miles & Huberman, 1994; Yıldırım & Şimşek, 2005). In this process, firstly positive and negative answers of students were coded and determined and then they were combined under common main themes. These common themes were tabularized by considering the repetition frequency.

Results and Discussion

According to the data acquired from this study; it might be asserted that both genders most frequently used the criteria of family, education and hometown while introducing themselves. The study result showed that individuals can not define themselves without the "Other". They use the criteria of "my" culture while defining the "self" and valuing the "other" (Schnapper, 2005: 26). Individuals' motivation of making a positive self-assessment causes them to consider their own group superior to other groups and attach to that group strictly. Even though individuals have a tendency to grouping and perceiving their own group superior to other groups; one of the basic characteristics of today's nation state communities is that they have a heterogeneous structure rather than a homogeneous structure. Communities are generally areas that comprise of social categories with different ethnic and denominational characteristics and have some characteristics. While this characteristic of communities develops the cultural richness, tolerance and the culture of living together; abundance and inflexibility of these categories cause the group to be uniform and stereotyped, as well as exaggeration of the permanence of their rules. This condition might bring along social conflict and cultural tension. Additionally, individual becomes a typical member of the group both perceptively and behaviorally and loses her or his personality. In other words, he or she gets influenced by some negative conditions like group membership, intergroup conflict and discrimination more than other conditions, gives up behaving like an "individual" and finally begins to behave like "a group member". The culture of living together is an extension and a result of democratic culture. In this context, one of the basic reasons of education should involve sufficiently developing the culture of living together (Gölbaşı, 2010).